

Kontrolisanje novca u politici

Kratki uvod

IZVJEŠTAJ | 2022

Kontrolisanje novca u politici

Kratki uvod

Magnus Ohman

Viši savjetnik za političko finansiranje i direktor, Regionalni ured IFES-a za Evropu

**Center for Anti-Corruption
& Democratic Trust**

Controlling money in politics

A brief introduction

REPORT | 2022

Kontrolisanje novca u politici – kratki uvod

Novac je neophodan i problematičan dio bilo kojeg demokratskog sistema upravljanja. Transparentnost u načinu na koji politički lideri prikupljaju i troše novac omogućava biračima bolji izbor i smanjuje rizike od političke korupcije.

IFES podržava transparentnost i odgovornost u pogledu novca u politici više od jedne decenije. Kao prirodna nadopuna IFES-ovom radu na pomaganju u demokratskim i izbornim procesima, pomoć kod političkog finansiranja može

povećati povjerenje javnosti u politički sistem i smanjiti političku korupciju. Rad IFES-a u vezi sa političkim finansiranjem obuhvata sve kontinente i do sada je uključivao rad u preko 50 zemalja, uključujući pomoć parlamentima, tijelima za upravljanje izborima, političkim strankama, civilnom društvu i medijima.

Ovaj dokument predstavlja kratki uvod u pitanja novca u politici – kako su zemlje širom svijeta nastojale riješiti različite izazove, te o ulozi različitih aktera u povećanju transparentnosti i borbi protiv korupcije.

Kontrolisanje novca u politici – kratki uvod

Copyright © 2022 Međunarodna fondacija za izborne sisteme. Sva prava zadržana.

Izjava o dozvoli. Nijedan dio ovog djela ne smije se reprodukovati u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, elektronski ili mehanički, uključujući fotokopiranje, snimanje ili putem bilo kojeg sistema za pohranu ili pronalaženje informacija, bez pismenog odobrenja IFES-a.

Zahtjevi za odobrenje bi trebali uključivati sljedeće informacije:

Opis materijala za koji se traži odobrenje za kopiranje.

Svrha za koju će se kopirani materijal koristiti i način na koji će se koristiti.

Vaše ime, pozicija, naziv kompanije ili organizacije, broj telefona, broj faxesa, e-mail adresa i poštanska adresa.

Molimo da sve zahtjeve za odobrenje šaljete na:

International Foundation for Electoral Systems

2011 Crystal Drive, 10th Floor

Arlington, VA 22202

E-mail: media@ifes.org

Phone: 202.350.6700

O IFES-u

IFES unapređuje demokratiju za bolju budućnost. Saradujemo sa civilnim društvom, javnim institucijama i privatnim sektorom kako bismo izgradili otporne demokratije koje ostvaruju postignuća za svakoga. Kao globalni lider u promociji i zaštiti demokratije, naša tehnička pomoć i primijenjena istraživanja razvijaju izborna tijela od povjerenja, koja su sposobna da provedu vjerodostojne izbore; efikasne i odgovorne vladajuće institucije; građanske i političke procese u kojima svi ljudi mogu bezbjedno i ravnopravno da učestvuju; i inovativne načine na koje tehnologija i podaci mogu pozitivno poslužiti izborima i demokratiji. Od 1987. godine, IFES je radio u više od 145 zemalja, od zemalja u razvoju do zrelih demokratija. IFES je globalna, nestranačka neprofitna organizacija sa sjedištem u Arlingtonu, Virginia, SAD, i registrirana je kao neprofitna organizacija 501(c)(3) prema Poreznom zakonu Sjedinjenih Država.

IFES u brojevima:

Dosegnut broj od
preko 25 miliona ljudi
kroz obuku birača u 2021.
godini

Podrška na **30 izbora u 2021.**
godini, obuka za preko 300
hiljada izbornih zvaničnika

Radili u 58 zemalja tokom
2021. godine

Sadržaj

Zašto je novac u politici važan.....	1
Potencijalni problemi s novcem u politici	2
Zloupotreba državnih resursa	3
Regulisanje političkog finansiranja	4
Provedba od strane javnih institucija	6
Uloga civilnog društva i medija	8
Zaključci	9
Resursi	10

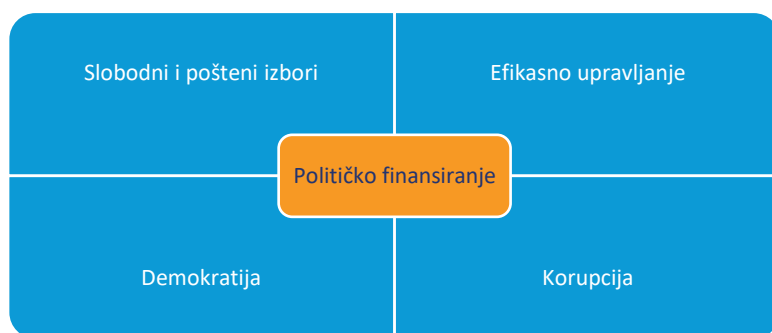

Zašto je novac u politici važan

“Novac je majčino mlijeko politike” Jesse Unruh (američki političar i državni blagajnik Kalifornije, 1922-1987)

Da bi se uhvatili u koštac s korijenima političke korupcije i suprotstavili autokratiji, demokratski akteri moraju se suočiti s mutnim i nezakonitim političkim finansiranjem – od trgovanja utjecajem do zarobljavanja države. Nezakonito finansiranje kampanje nazvano je "izvornim grijehom" korupcije jer gradi i povezuje koruptivne veze između javnog i privatnog sektora.¹

Iako priroda politike značajno varira između različitih regiona i zemalja, novac svuda igra važnu ulogu u

procesu političkog odlučivanja. Novac u politici, ili političko finansiranje, povezano je sa ključnim aspektima svakog modernog društva. Resursi su neophodni za kredibilne i angažovane izborne kampanje, ali novac ima potencijal da poremeti konkurenciju između kandidata. Pravilno rukovođenje osigurava da se

državom efikasno upravlja; međutim, korupcija može lako pokvariti dobro upravljanje.

Demokratsko društvo zahtijeva kontinuirani dijalog između političara i građana, proces koji zahtijeva finansiranje. Nažalost, novac može učiniti da političari imaju više sluha za one koji su dali novčane priloge nego za glasače. Pristup nekorumpiranom, legalnom finansiranju smanjuje iskušenje za političare, političke stranke i državne službenike da se upuste u koruptivno ponašanje – ali samo postojanje novca u politici stvara ovaj rizik.

Ako je novac neophodan, ali problematičan dio politike, moramo razmotriti kako možemo kontrolisati njegov utjecaj da bismo njegovali njegove pozitivne aspekte, istovremeno kontrolišući i suprotstavljajući se negativnim utjecajima. Ne postoji jedinstven model nadzora koji odgovara svim zemljama. Ciljevi i problemi koje pojedine države žele da riješe moraju se procijeniti kontekstualno. To ne znači da svaka zemlja ne može izvući pouke iz iskustava drugih.

Ovaj dokument predstavlja uvod u ključne probleme i rješenja u političkom finansiranju. Ovaj rad se takođe bavi globalnim iskustvom regulisanja političkog finansiranja u različitim zemljama i načinima na koji se propisi mogu provoditi. Pravila u vezi sa finansijskim izvještavanjem; zabrane i ograničenja doprinosa i potrošnje; i obezbjeđivanje javnog finansiranja su u fokusu. Govori se i o ulozi civilnog društva i medija, kao i o globalnim lekcijama naučenim kroz nadzor novca u politici.

¹ Vijeće za vanjske poslove, "[Making Anti-Corruption Reforms stick in the Northern Triangle](#)" 12. mart 2021.godine

Potencijalni problemi s novcem u politici

Interesi bogatih mogu steći neprikladan uticaj na politiku

- Iako je "jedna osoba, jedan glas" princip izbora koji je uspostavljen širom svijeta, razlike u resursima mogu dovesti do toga da se neki glasovi čuju glasnije od drugih. Oni koji imaju novac mogu uticati na političare i političke odluke na načine koji su problematični za demokratiju. Ako političari daju povlašteni tretman korporacijama koje ih podržavaju, to može imati negativan uticaj na javne nabavke i razvojne inicijative i može naštetiti ne samo demokratiji nego i djelotvornosti administracije i upravljanja.

Zloupotreba državnih resursa

- U mnogim dijelovima svijeta, vladajuće političke stranke zloupotrebljavaju svoj pristup državnim resursima kako bi osigurale ostanak na vlasti. Ovo pitanje se dalje razmatra u nastavku.

Nezakonito finansiranje koje utiče na politiku

- Ponekad kriminalci žele da dođu na vlast kako bi stekli imunitet, a u drugim slučajevima, izborne kampanje peru novac. Kriminalci također mogu koristiti donacije da bi izvršili utjecaj na političare kako bi izbjegli istrage o njihovim nezakonitim aktivnostima.

Strano finansiranje može ugroziti suverenitet politike u državi

- Ako se novac iz inostranstva koristi u predizbornim kampanjama, političari bi mogli više slušati interese izvan svoje zemlje nego birače. Ako ovo postane široko rasprostranjeno, suverenitet zemalja može biti ugrožen.

Visok nivo kampanje nepovoljno djeluje na nove političke snage

- Ako se glas novih političkih snaga ne može čuti zbog velikih troškova vođenja kampanje, politički sistem se neće moći prilagoditi promjenama javnog mnijenja. Visoki troškovi kampanje često su problem s kojim se suočavaju žene koje žele ući u politiku, jer žene obično imaju manji pristup mrežama bogatih stejkholdera.

Kupovina glasova

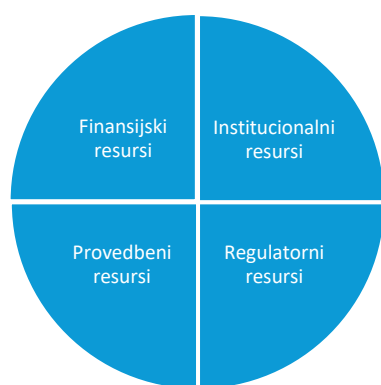
- U mnogim zemljama uobičajena su nastojanja da se izbori dobiju putem trošenja, a ne putem podrške javnosti. Kupovina glasova može biti u obliku direktnih transakcija, gdje pojedini birači dobijaju novac nakon dokaza da su glasali na određeni način (uključujući slikanje glasačkog listića svojim mobitelima). Ponekad je kupovina glasova indirektna i zajednička, uključujući slučajeve kada se liderima zajednice ili vjerskim vođama daje poticaj da utiču na glasove svojih sljedbenika. U oba slučaja, kupovina glasova može postati ozbiljna prepreka za demokratske izbore.

Zloupotreba državnih resursa

“Osim što škodi izbornom takmičenju, stavljanje državnih resursa na raspolaganje vladajućoj stranci negativno utiče na kvalitet vlasti...”

Speck, Bruno i Fontana, Alessandra (iz publikacije *Milking the System-Mužnja sistema*)

Iako može postojati mnogo izbornih konkurenata, neki se takmiče kao nosioci funkcija vlasti. Često je teško odoljeti iskušenju da se koriste resursi dostupni preko države. Optužbe da se javni resursi koriste za podršku strankama ili za finansiranje predizbornih kampanja aktualnih zvaničnika uobičajene su širom svijeta. U ekstremnim slučajevima, granica između države i vladajuće političke stranke je zamagljena i jedno se ne može razdvojiti od drugog. U takvim slučajevima prijenos vlasti putem izbora postaje težak i demokratija će trpjeti zbog toga.

Političari na vlasti su često inventivni u pronalaženju načina za zloupotrebu državnih resursa. Državni resursi nisu samo novac; oni također mogu uključivati institucionalne resurse kao što su osoblje i javno kontrolisani mediji te komunikacijska sredstva. Nosioci vlasti mogu zloupotrijebiti svoj regulatorni mandat za donošenje zakona i propisa koji kontroliraju ponašanje – sve od izmjene krivičnog zakona do redoslijeda po kojem se kandidati pojavljuju na glasačkom listiću. Na kraju, nosioci dužnosti mogu zloupotrijebiti resurse za sprovođenje zakona kroz korištenje sigurnosnih i institucija za provođenje zakona za pristrasnu primjenu propisa. Uskraćivanje prava opozicije da održava skupove ili izlaganje opozicionih političara, aktivista ili pristalica uznemiravanju,

predstavljaju načine zlostavljanja koji se koriste u mnogim zemljama.

Isto kao što postoje mnogi oblici zloupotrebe, tako postoje i različite metode za suprotavljanje ovim aktivnostima. Ove metode se mogu opisati pod sljedećim rubrikama:

- Zabrana javnim subjektima da favorizuju ili stave u nemilost bilo kojeg političkog aktera
- Zabrana određenih vrsta ponašanja javnim subjektima, kao što je pokretanje novih infrastrukturnih projekata ili povećanje penzija ili subvencija za gorivo neposredno prije izbora,
- Zabrana političkim akterima da primaju usluge od javnih subjekata.

Zloupotreba državnih resursa je uobičajen i često remetilački aspekt novca u politici. To je jedan aspekt koji je teško efikasno riješiti samo putem formalnih propisa. Snažne i angažovane nadzorne aktivnosti od strane organa za nadzor političkog finansiranja, kao i budnost civilnog društva i medija, neophodni su da bi se suprotstavili zloupotrebi državnih resursa. Na kraju, potrebno je povlačenje podrške javnosti političkim partijama koje se bave takvim aktivnostima da bi se zloupotreba u potpunosti otklonila.

Regulisanje političkog finansiranja

“U državi koja obiluje korupcijom, zakoni moraju biti veoma brojni.” Tacit (rimski historičar, 55-120 n.e.)

Sve zemlje imaju barem neke zakone koji se odnose na novac u politici. Pravila o finansijskom izvještavanju imaju za cilj transparentnost, dok zabrane i ograničenja nastoje da se suprotstave nepoželjnom ponašanju. Javno finansiranje se često obezbjeđuje kako bi se smanjila ovisnost političkih stranaka o privatnom novcu. Druge vrste pravila uključuju ona koja se odnose na zloupotrebu državnih resursa i medija, te pravila koja ograničavaju period tokom kojeg se sredstva za kampanju mogu trošiti. Koja god pravila da se izaberu, ona moraju odgovarati situaciji i ciljevima svake zemlje i nemaju nikakvu vrijednost ako se ne provode u praksi. Vidi pobliže Praške principe o regulisanju političkog finansiranja.²

Finansijsko izvještavanje

Dostupnost informacija o političkim partijama i kandidatima za javne funkcije ključna je u svakom efikasnom sistemu kontrole političkog finansiranja. Bez takvog znanja često je nemoguće znati da li se poštuju druge vrste propisa. Transparentnost u političkom finansiranju je uspostavljena Konvencijom Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC), koja kaže:

sve zemlje bi trebale „razmotriti preduzimanje odgovarajućih zakonodavnih i administrativnih mjera, dosljednih ciljevima ove konvencije i u skladu sa osnovnim principima svog domaćeg zakona, kako bi se poboljšala transparentnost u finansiranju kandidatura za izabrane javne funkcije i, gdje je to primjenjivo, finansiranje političkih partija.”³

Sistem izvještavanja mora biti prilagođen situaciji u svakoj zemlji – na primjer, koliko je dobro uspostavljen bankarski sistem i kapacitet političkih stranaka/kandidata da mu se povinuju. Pravila za finansijsko izvještavanje ne smiju biti toliko komplikovana da zainteresovane strane nisu u stanju da ih se pridržavaju. Posjedovanje pravila koja zahtijevaju izvještavanje ne znači nužno da su dostavljeni izvještaji tačni, ili da su izvještaji pažljivo prekontrolisani.

Zabrane i ograničenja priloga i troškova

Iako je neophodna, transparentnost možda nije uvijek dovoljna za osiguranje poštenih izbora i izbjegavanje korupcije u politici. Tamo gdje je veliki jaz u pristupu fondovima, ili gdje mediji nemaju potpunu slobodu, informacije o političkom finansiranju bi mogle teško dolaziti do biračkog tijela. U takvim situacijama, propisi će možda morati da ciljaju ponašanje političkih aktera, a ne samo dostupne informacije o takvom ponašanju.

²https://www.unodc.org/documents/corruption/PragueEGM2019/Report_EGM_Transparency_in_Political_Finance_Prague.pdf

³ UNCAC Član 7(3).

Jedan od načina za suprotstavljanje neželjenom ponašanju je postavljanje zabrana. Ove zabrane se mogu iskoristiti da se politički akteri spriječe u primanju sredstava iz izvora koji se smatraju „nepoželjnim“. Međunarodna baza podataka o propisima o političkom finansiranju IDEA otkriva da je 70 posto od 182 zemalja za koje su podaci bili dostupni zabranilo doprinose iz stranih izvora političkim strankama.⁴ Neke zemlje također zabranjuju korporacijama da daju doprinose kampanjama (28 posto od 177 zemalja s dostupnim podacima zabranilo je takve doprinose u 2023. godini). Zabrana doprinosa iz javnih fondova jedan je od načina suzbijanja zloupotrebe državnih resursa. Mnoge zemlje zabranjuju anonimne donacije na osnovu toga što ako su takve donacije dozvoljene, postaje gotovo nemoguće provjeriti da li se zabrane, na primjer, stranih ili korporativnih donacija poštuju. Prema IDEA bazi podataka, 73 posto od 177 zemalja za koje su dostupni podaci koriste potpunu zabranu ili određeno ograničenje za anonimne donacije, što to čini jednom od najčešćih vrsta zabrane doprinosa. Zabrane trošenja mogu ciljati očigledne prijestupe kao što su kupovina glasova ili podmićivanje izbornih zvaničnika. Međutim, neke zemlje koriste zabrane i za postizanje drugih ciljeva, kao što je izjednačavanje uslova u predizbornim kampanjama zabranom aktivnosti poput privatnog oglašavanja. Zabrane oglašavanja, u kombinaciji sa obezbjeđivanjem besplatnog i jednakog pristupa štampanim i elektronskim medijima, ponekad se smatraju načinom da se ograniče prednosti bogatijih takmičara. Kritičari tvrde da takva pravila mogu ometati slobodu govora.

U određenim situacijama, zemlje možda neće htjeti potpuno zabraniti određene aktivnosti, nego ih smanjiti postavljanjem ograničenja. Ograničavanjem iznosa koje donatori mogu donirati, neke zemlje se nadaju da će smanjiti rizik od uticaja velikih donacija na odluke političara. Ograničenja doprinosa također mogu natjerati političke stranke i kandidate da ciljaju veće grupe ljudi u svojim nastojanjima za prikupljanje sredstava – promjena za koju se neki nadaju da bi mogla povećati učešće javnosti u politici. Ograničenja se također mogu postaviti na to koliko političke stranke i kandidati mogu potrošiti. U mnogim zemljama, takva ograničenja imaju za cilj izjednačavanje terena između bogatih i siromašnih takmičara, ali ograničenja mogu imati za cilj i smanjenje ukupne potrošnje na izborne kampanje, ako se smatra da je takva potrošnja pretjerana u odnosu na državnu ekonomiju ili nivo siromaštva.

Zabrane i ograničenja doprinosa i trošenja mogu biti jedno od oruđa za kontrolu novca u politici. Međutim, nema mnogo smisla uvoditi ovakve propise osim ako ne postoji funkcionalan sistem finansijskog izvještavanja, uključujući efikasan proces za otkrivanje i sankcionisanje kršenja zabrana i ograničenja. Malo je vjerovatno da će prosto nametanje ograničenja imati efekta osim ako počinioci ne osjećaju vjerodostojnu prijetnju da će prekršaji biti kažnjeni.

Javno finansiranje političkih stranaka i izbornih kandidata

Obezbjeđivanje “čistog” ili “regulisanog” novca iz državnog budžeta može pomoći u smanjenju negativnog utjecaja novca u politici bez suzbijanja zdravog dijaloga i konkurencije. Pružanje javnog finansiranja političkim strankama i (rjeđe) kandidatima za javne funkcije korišteno je u nekim zemljama Latinske Amerike još 1920-ih, a proširilo se na Evropu 1960-ih. Sada ga u svim regijama koristi dvije trećine zemalja svijeta.

Pristalice javnog finansiranja tvrde da ono može izjednačiti politički teren i dati glas novim i manjim političkim snagama. Oni također tvrde da to može pomoći u smanjenju iskušenja političara da primaju nezakonite

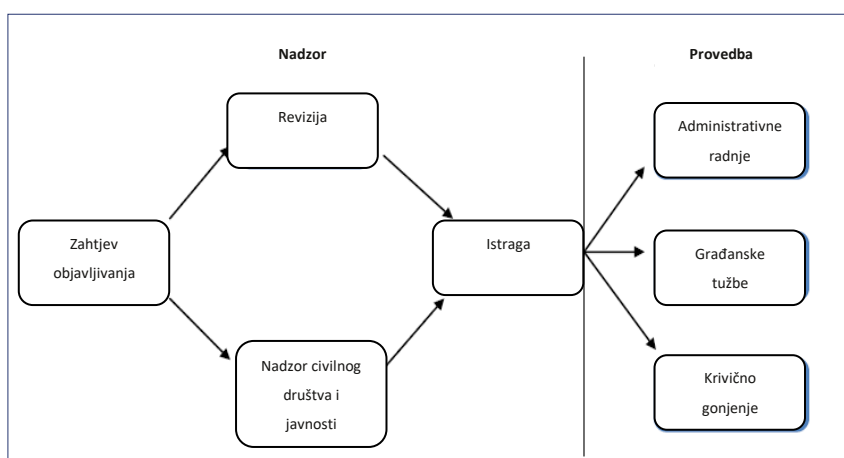
⁴ Podaci iz međunarodne IDEA-e, od sredine 2023. Pogledati “Resurse.”

donacije ili da zloupotrebljavaju državne resurse. Kritičari strahuju da bi obezbjeđivanje javnog finansiranja moglo smanjiti vezu između političara i pristalica i učiniti političke stranke više dijelom države nego društva. Ako je javno finansiranje dostupno samo strankama koje su već zastupljene u parlamentu, to može otežati nadmetanje novim strankama.⁵

Provedba od strane javnih institucija

“Previše pravila. Premalo provedbe” Michael Pinto-Duschinsky (naučnik, političko finansiranje)

Formalni propisi mogu pomoći u suzbijanju negativnih utjecaja novca u politici, ali samo ako se takvi propisi primjenjuju u praksi. Većina propisa o političkom finansiranju širom svijeta se uglavnom ignoriše, često potpuno nekažnjeno.

U mnogim zemljama, tijelo za upravljanje izborima ima odgovornost da nadgleda političko finansiranje; međutim, nadzorno tijelo može biti i komisija za političke stranke, revizorska institucija, agencija za borbu protiv korupcije ili sud.

Bez obzira na postavku, od institucije se traži da nadgleda pojedince i subjekte koji su često visoki političari, vladajuće političke stranke i često šef države. Institucija se može suočiti sa pritiskom da ne istražuje finansijsku evidenciju previše pažljivo. Za osobu koja radi u nadzoru političkog finansiranja, ozbiljno shvatanje posla može ugroziti karijeru te osobe. Strukture imenovanja rukovodilaca institucija postaju veoma važne, kao i kontrola koju institucija ima nad sopstvenim budžetom.

Da bi bila efikasna, agencija za implementaciju mora imati pristup efikasnim sankcijama. Trebale bi biti dostupne odgovarajuće sankcije, od blagih administrativnih kazni za manje prekršaje – kao što je kasno podnošenje finansijskog izvještaja – do strogih sankcija poput uskraćivanja političkim partijama ili kandidatima učešće na izborima. Stroge sankcije trebale bi biti rezervisane za ponovljene teške prekršaje. Bez obzira na pristup, bitno je da se pogođena strana može žaliti na odluke i da proces poštuje vladavinu prava.

Institucija za nadzor mora imati neophodnu nezavisnost, mandat i resurse za efektivno nadgledanje političkog finansiranja i mora aktivno saradivati sa svim relevantnim zainteresovanim stranama. Nedvojbeno je važnije da institucije koje ih provode imaju političku volju da provedu postojeće zakone, čak i kada su prekršioci moćni političari. U nedostatku ovih osobina, svi formalni propisi će vjerovatno biti zanemareni.

⁵ Postoje mnoga pitanja koja treba razmotriti u dizajniranju sistema javnog finansiranja. Vidi poglavlje o javnom finansiranju u IFES-ovoj knjizi [Political Finance Regulation – the Global Experience](#).

Detaljni vodič za službene institucije za nadzor političkog finansiranja širom svijeta dostupan je na www.IFES.org/Oversight

Više informacija o zvaničnom provođenju političkog finansiranja u istočnoj Evropi dostupno je u IFES-ovoj bazi podataka www.IFES.org/FORT

Uloga civilnog društva i medija

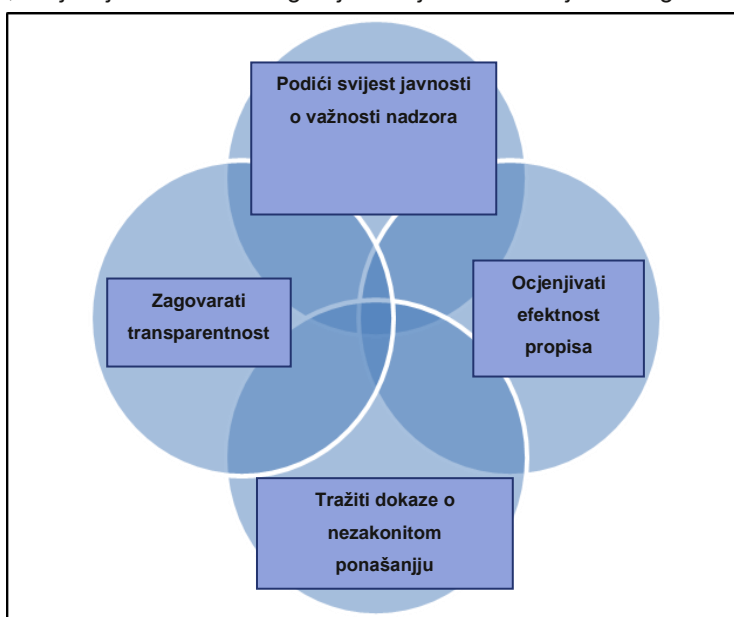
“Tajna obavljanja stvari je u djelovanju!” Dante Alighieri (italijanski pjesnik, 1265-1321)

Iako su formalni propisi koje dobro provode sposobne državne institucije važni za kontrolu novca u politici, iskustvo pokazuje da to nikada nije dovoljno samo po sebi. Ostale zainteresovane strane treba da preuzmu aktivnu ulogu u nadgledanju kako novac ulazi i izlazi iz političkog sistema. Političari i političke stranke imaju ključnu odgovornost da djeluju odgovorno, a nedržavni akteri kao što su grupe civilnog društva i mediji moraju uključiti birače u to kako političko finansiranje utiče na svakodnevni život prosječnih građana.

Uloge civilnog društva u jačanju transparentnosti političkog finansiranja

Civilno društvo

Akteri civilnog društva imaju ključne uloge, uključujući i to da osiguraju da ljudi budu svjesni dugoročnih negativnih strana kupovine glasova i zloupotrebe državnih resursa. Oni mogu pratiti ponašanje političkih partija i kandidata na način na koji državne institucije možda nemaju kapacitet ili političku nezavisnost za to (imajte na umu da praćenje političkog finansiranja uvijek mora početi mnogo prije izbornog dana). Za više informacija o praćenju finansiranja kampanja od strane civilnog društva, pogledajte IFES-ov “Vote for Free”, Globalni vodič za građansko praćenje finansiranja kampanja.

Mediji

Mediji, kako online, tako i elektronski te štampani mediji, imaju ključnu ulogu u osiguravanju da ljudi znaju odakle političari dobivaju novac i kako ga koriste, te kako drugi akteri koriste novac u političkom procesu. Razotkrivanjem nedoličnog ponašanja i kršenja pravila, mediji mogu pomoći da se kazne oni koji nedostatak podrške naroda pokušavaju zamijeniti novcem u nadmetanju za političku moć.

Jedan faktor se ističe kao pokretačka snaga regulatornih reformi: skandal. Iako skandali ne mogu objasniti pojavu reforme političkog finansiranja u svim slučajevima, mogu biti važna snaga za promjene. Ako su ljudi dovoljno ogorčeni kršenjem propisa o finansiranju kampanje, mogu zahtijevati da se učini nešto kako bi se

spriječilo da se takvi prekršaji više ponove u budućnosti. Za dugoročni napredak važno je da se mediji ne fokusiraju samo na pojedinačne skandale, nego i da kritički prate nastojanja da se situacija poboljša - političari mogu obećati reformu političkog finansiranja prije izbora i zaboraviti takva obećanja nakon izbornog dana.

Zaključci

“Novac neće stvoriti uspjeh, sloboda da ga zaradite - hoće.” Nelson Mandela (bivši predsjednik Južne Afrike)

Prije nekoliko godina, IFES i nekoliko drugih organizacija identifikovali su lekcije naučene iz rada na pitanjima kontrole političkog finansiranja i transparentnosti u posljednjih nekoliko decenija. Iako se iskustva razlikuju od regiona do regiona i od zemlje do zemlje (i tokom vremena), identifikovano je pet ključnih shvatanja koja važe za cijeli svijet:

1. Novac je neophodan za demokratsku politiku, a političke partije moraju imati pristup sredstvima kako bi odigrale svoju ulogu u političkom procesu – regulativa ne smije obuzdati zdravu konkurenciju.
2. Novac nikada nije onaj dio političkog sistema koji neće zadavati probleme, a regulacija je poželjna.
3. Kontekst i politička kultura moraju se uzeti u obzir kada se osmišljavaju strategije za kontrolu novca u politici.
4. Efikasna regulativa i objavljivanje informacija mogu pomoći u kontroli negativnih efekata uloge novca u politici, ali samo ako se to dobro osmisli i provede.
5. Efikasan nadzor ovisi o aktivnostima i interakciji nekoliko zainteresovanih strana (kao što su regulatori, civilno društvo i mediji) koji su zasnovani na transparentnosti.

Pored navedenog, važno je shvatiti da će za postizanje efikasnog nadzora nad političkim finansiranjem (potpuni nadzor nikada nije moguć) vjerovatno trebati decenije, a ne godine. Svako ko želi da poveća transparentnost novca u politici mora imati strpljenja i očekivati rad tokom dužeg vremena.

Međutim, nerješavanje ovog pitanja rizikuje stvaranje političkog sistema koji se ne kontroliše glasačkim listićima, nego novcem. Efikasna kontrola novca u politici može se ostvariti samo kroz usklađen i ustrajan trud svih ključnih aktera.

Resursi

IFES online content about political finance, available at www.ifes.org/issues/political-finance

IFES online content about abuse of state resources, available at www.ifes.org/abuse-state-resources

A comprehensive toolkit for public institutions mandated to oversee compliance with political finance regulations is available at www.ifes.org/Oversight

Group of States against Corruption (GRECO) Analysis of political finance regulations in the Council of Europe region. Available at www.coe.int/en/web/greco/evaluations/round-3

International Foundation for Electoral Systems (2022) *Vote for Free, A Global Guide to Citizen Monitoring of Campaign Finance*, available at www.IFES.org/voteforfree

International Foundation for Electoral Systems (2018) *Abuse of Abuse of State Resources Research and Assessment Framework*, available at www.ifes.org/publications/abuse-state-resources-research-and-assessment-framework

International Foundation for Electoral Systems (2017) *Unfair Advantage: The Abuse of State Resources in Elections*, available at www.ifes.org/publications/unfair-advantage-abuse-state-resources-elections

International Foundation for Electoral Systems (2013) *Political Finance Oversight Handbook*. Available at www.ifes.org/publications/tide-political-finance-oversight-handbook. Also available in Indonesian and Russian.

International Foundation for Electoral Systems (2009) *Regulating Political Finance, the Global Experience*. Available at <https://www.ifes.org/publications/political-finance-regulation-global-experience>

International IDEA *Political Finance Database*. Available at www.idea.int/themes/political-finance

Library of Congress (2011) *Campaign Finance: An Overview*. Available at www.loc.gov/item/2018298980

Nassmacher, Karl-Heinz (2009) *The Funding of Party Competition: Political Finance in 25 Democracies*. Nomos.

Ohman, Magnus & Zainulbhai, Hani (eds) (2009) *Regulating Political Finance, the Global Experience*. International Foundation for Electoral Systems, Washington. Available in English, Dari, French, Pashto and Russian at <http://www.ifes.org/translated-publications-key-political-finance-issues>

U4 Anti-Corruption Resource Centre, *Political Finance*. Available at www.u4.no/publications/political-finance-state-control-and-civil-society-monitoring

Transparency International, *Buying influence – money and elections in the Balkans*, available at www.transparency.org/whatwedo/publication/buying_influence_money_and_elections_in_the_balkans

HQ | 2011 Crystal Drive | Arlington, VA 22202 | USA

 www.IFES.org